

[Na začátek článku](#)

Vývoj dítěte v některých oblastech od narození do zahájení školní docházky

Autor: Zdeňka Michalová

Anotace:	Vývoj dítěte je ovlivňován řadou vnějších i vnitřních faktorů a probíhá v určitých fázích. Příspěvek se věnuje popisu jednotlivých fází v oblastech motoriky, grafomotoriky a smyslového vnímání.
Téma příspěvku:	Speciální vzdělávací potřeby
Klíčová slova:	motorika , grafomotorika , vývojová psychologie

Text článku:

Úvod

Vývoj dítěte neurčují pouze jeho dědičné vlohy, ani neprobíhá stejnoměrně, paralelně a pravidelně ve všech vývojových oblastech, probíhá po celý život. Zděděné vlohy se u dítěte postupně rozvíjejí, jednotlivé fáze vývoje podléhají vnitřním i vnějším vlivům. Vývoj ovšem můžeme svým působením a působením prostředí do jisté míry ovlivňovat. Pro jednotlivé vývojové fáze nemáme přesné označení toho, co by mělo dítě umět. Ve zvládnutí určitých dovedností jsou individuální rozdíly, také rychlost průběhu jednotlivých období je různorodá.

V následujícím textu jsou popsány jednotlivé oblasti vývoje dítěte, jejichž doplněním jsou tabulky **schopností, dovedností a návyků**, a to ve věku 0 - 6 let, respektive do nástupu dítěte do základní školy. Schopnosti, dovednosti a návyky, které jsou níže uváděny, by mělo mít dítě před nástupem do školy osvojeno. Je však třeba počítat s určitou vývojovou variabilitou každého jedince, k uváděným "věkům" v tabulkách je proto nutné přistupovat s jistým nadhledem.

Hrubá motorika

Hrubou motorikou označujeme schopnost dítěte koordinovaně používat tělo jako celek. Systematicky se rozvíjí pohyby trupu, těla, končetin, hlavy. Zvládnutí hrubé motoriky má základní význam pro plný rozvoj jedince. Dovednosti, které jsou zaměřeny na tuto oblast, pomohou dítěti získat sebedůvěru, zdokonalit koordinaci pohybů a prohloubit samostatnost. Aktivní pohybové činnosti podněcují tělesný vývoj a vedou k lepším návykům v oblasti spánku a jídla. Dítě s nedostatečně rozvinutými pohybovými dovednostmi má sklony stranit se lidí, což může způsobit společenské problémy. Neupevní-li si dítě koordinované pohybové návyky v oblasti hrubé motoriky v rané fázi svého vývoje, v pozdějších letech pro ně bude zvládnutí těchto dovedností obtížnější.

Věk	Schopnosti, dovednosti, návyky
0 - 4 měsíce	Dítě v poloze na bříšku zvedne krátce hlavičku, zaujímá symetrickou polohu při lehu na zádech s rozevřenými rukama, sedí na klíně s oporou, s držením pod paží, hlavu má vzpřímenou, ale kymácí se, páteř stále tvoří oblouk, při lehu na břiše se dítě začíná opírat o lokty, hlava je vztyčena.
5 - 8 měsíců	Dítě se převaluje a otáčí, přidrží se podaných prstů, přitahuje se do sedu, s oporou sedí vzpřímeně, hlava se nekymácí, páteř je zakřivena jen v bedrech, volně sedí po dobu několika sekund, pohybuje se dopředu ležením, zvedá se do stoje.
9 měsíců	Dítě sedí pevně, vzpřímeně, nepadá, začíná lézt po kolenou s pomocí rukou, dokáže se postavit, jde s přidržováním se oběma rukama.
12 měsíců	Dítě volně stojí, sedí na malé židličce, leze po schodech nahoru, někdy začíná chodit (s oporou).
1 - 2 roky	Dítě krátce stojí bez opory, krátce samostatně jde, dokáže vstát ze sedu na podlaze, s přidržováním stoupá po schodech, hodí míčem či kopne do velkého míče, dobře chodí a jen občas upadne, hraje si na "bobečku". Ve dvou letech skáče sounož, seskočí z posledního schodu.
2 - 3 roky	Dítě bez přidržování kopne vestoje silně do míče, leze po nábytku, překonává překážky, chodí po schodech nahoru a dolů s přidržováním, od třiceti měsíců věku je schopné při chůzi nahoru střídat nohy, ve třech letech střídá nohy i při chůzi dolů; poskakuje snožmo na místě, vydrží stát jednu sekundu na jedné noze bez přidržování, jezdí na tříkolce.
3 - 5 let	Dítě chytne velký míč do ohnutých paží, jde bez držení po schodech nahoru i dolů, skočí snožmo 20 cm daleko, poskakuje po jedné noze, vydrží stát na jedné noze. Od tří let skáče - udělá "dokonalý skok", překoná vzdálenost.

5 - 6 let	Dítě při chůzi pokládá jednu nohu před druhou systémem špička - pata, vyhazuje míč do výšky, vstane z lehu na zádech, aniž by se opíralo o ruce, pohybuje se podle hudby, ve dvou ze tří pokusů se trefí tenisovým míčkem ze 2 m do kruhu o průměru 25 cm.
------------------	--

Motorika rukou

Jedná se o jemné pohyby, při kterých jde o souhru rukou a zraku. Tato schopnost umožňuje dítěti provádět přiměřený prostorový odhad a dobře koordinovat pohyby rukou v závislosti na vizuálním vyhodnocení situace. Jemná motorika je rozvíjena při pohybech dlaní a prstů. Její zvládnutí je nutným předpokladem pro úspěšné zahájení především psaní, ale i dalších manuálních aktivit ve školním prostředí.

Věk	Schopnosti, dovednosti, návyky
1 - 3 měsíce	Dítě bere předměty, které se dotýkají ruky.
3 - 4 měsíce	Dítě si hraje s rukama ve střední linii, drží v rukou předmět.
4 - 6 měsíců	Dítě vede předmět ke střední linii, používá současně obě ruce, umí pomalu předmět upustit, vede předmět z jedné ruky do druhé, používá radiálně-palmární (dlaňový) úchop.
6 - 8 měsíců	Dítě strká věci do úst, sahá po předmětech, tahá za oblečení, bouchá věcmi o stůl, umí držet dva předměty, všechno hází na zem.
8 - 10 měsíců	Dítě uchopuje dávkovanou silou, používá pinzetový (klíčkový) úchop, vede předměty před sebe a zpět.
10 - 12 měsíců	Dítě dokáže izolovaně používat ukazováček, používá jemný pinzetový úchop, třese předměty, ohmatává je, bere ze stolu dvě věci.
1,5 roku	Dítě umí věc volně pustit, ovládá dovnitř směřující příčný úchop, jí samo lžičkou, samostatně pije z pohárku, vybaluje předměty z obalu, ukládá a vybírá věci, tluče předměty o sebe.
1 - 2 roky	Dítě kreslí čáru mezi dvěma body, hnětením modeluje kuličky a hady, šroubuje a otáčí klíčem v zámku, samostatně si umývá a utírá ruce.
2 roky	Dítě si samo svléká oblečení, čmárá na papír, otvírá zdrhovadlo, staví věž ze dvou kostek, navléká kroužky na tyč, hází míč neurčeným směrem, dává kuličku do lahve apod.
2,5 roku	Dítě staví věž ze čtyř kostek, hází míčem s rukama nad hlavou, zasune tyč do roury, vysypává korálky z láhve, listuje stránkami knížky.
3 roky	Dítě používá příčný úchop s nataženým ukazováčkem, jí vidličkou, chytá míč oběma rukama, hází míčem v určitém směru, maluje zakulacené tvary, přelévá tekutinu z pohárku do pohárku, skládá papír, navléká korálky na drát.
3,5 roku	Dítě drží tužku prsty, kreslí kruh, staví věž z osmi kostek, rozbaluje bonbony, otevírá krabičku od zápalek, svléká si oblečení.
4 roky	Dítě dovede uchopit štětec, chytá malý míček, stříhá nůžkami, zapíná a rozepíná knoflíky.
4,5 roku	Dítě kreslí kříž, skládá jednoduché obrazce ze zápalek.
5 let	Dítě chytá malé míčky s rukama nad hlavou, navléká nit do jehly, stříhá podle linie.
5,5 roku	Dítě chytá vyhozený míč, chytá míč jednou rukou, hází za současného pohybu těla.
6 let	Dítě kreslí se správným držením tužky, navíjí nit na cívku, kreslí dům, strom, slunce a podobné obrázky, samostatně se obléká.
6,5 roku	Dítě kreslí postavu asi s osmi detaily, váže uzel okolo tužky.
7 let	Dítě napodobí 10 písmen, kreslí kosočtverec, dotkne se palcem špičky prstu, vystříhuje tvary.

Grafomotorika

Grafomotorika je ovlivněna úrovní vývoje jemné a hrubé motoriky, pohybovou koordinací, senzomotorickou koordinací a psychickou úrovní dítěte.

Věk	Schopnosti, dovednosti, návyky
2 - 4 měsíce	Dítě náhodně uchopuje předměty.
4 - 6 měsíců	Dítě má radiálně-palmární (dlaňový) úchop.
11 - 13 měsíců	Dítě má jemný pinzetový úchop, dochází k izolovanému používání ukazováčku. Tluče tužkou o papír, napodobuje čmárání.

15 - 18 měsíců	Dítě má první zkušenosti s tužkou - spíše náhodné spontánní čmárání. V osmnácti měsících napodobí kresbu čáry bez ohledu na směr.
18 - 24 měsíců	Dítě má koordinované pohyby, strukturuje list papíru, začíná řídit pohyb, jí lžící, má dovnitř otočený příčný úchop. Ve 24 měsících je schopno napodobit kresbu vertikální a kruhové čáry.
2 - 3 roky	Při kreslení má dítě pohyby koordinovanější a jemnější, formy jsou rozmanitější, zprvu hranaté, pak kulaté. Začíná zdůrazňovat používání prvních prvků písma, může listovat stránkami. Ve třiceti měsících napodobí kresbu horizontální čáry, pokouší se o nápodobu křížku. Ve 3 letech kreslí kruh, vertikální i horizontální čáru podle předlohy.
3 - 4,5 roku	Dítě začíná používat pravidelné kontinuální pohyby při kreslení, zlepšuje tvarové variace, používá příčný úchop s nataženým ukazováčkem, může kreslit čáry izolované i klikaté, může provádět pohyby orientované určitým směrem, takže vznikají různě orientované tvary, korektury a linie jsou diferencovanější. Dítě může skládat papír, tužku drží v prstech, může kreslit kruhy, pohyby může cíleně vracet k výchozímu bodu, začíná pojmenovávat obrázky, umí vymalovat kruh, ve 4 letech nakreslí hlavonožce představujícího panáčka, napodobí kresbu křížku.
4,5 - 5 let	Dítě, zvětšuje rozmanitost forem, grafické formy uspořádává tak, že dávají smysl, dovede uchopit štětec, spojuje dva body čarou, umí nakreslit kříž. U dítěte je možné dosáhnout vědomé změny směru při pohybu tužkou, jsou možné nepřetržité, nazpět směřující pohyby. V pěti letech nakreslí čtverec, při kresbě postavy nakreslí jen hlavní části trupu.
5 - 6 let	Dítě umí obkreslit a také namalovat velké postavy, kreslí se správně uchopenou tužkou, nakreslí postavu cca s deseti detaily. V šesti letech nakreslí trojúhelník.
6 - 7 let	Dítě může psát a kreslit v linkách, kresbu a písmo postupně zmenšuje. V 7 letech kreslí kosočtverec.

Zrakové vnímání včetně vizuomotoriky

Jde o schopnost vnímat svět pomocí zraku. Vývoj zrakového vnímání není izolovaným dějem, probíhá kontinuálně s ostatním smyslovým vnímáním, s vývojem motoriky, řeči i s rozumovým vývojem. Děti s poruchami učení mohou mít poruchy zrakového vnímání. Při takových poruchách nebývá porušen samotný orgán (oko), ale funkce účastníci se vnímání. Dítě pak dobře vidí, ale hůře vnímá např. detaily mezi obrázky.

Věk	Schopnosti, dovednosti, návyky
2 - 4 měsíce	Dítě sleduje blízký předmět včetně krouživých pohybů, má dobrou zrakovou kontrolu, pozoruje předmět delší dobu (fixace), často ještě sahá vedle.
4 - 6 měsíců	Dítě se dívá kolem sebe, vidí předměty a sahá po nich, dívá se oběma očima paralelně, vidí i malé předměty, pozoruje předměty v rukou, dívá se za objekty, které se pohybují směrem od něj, dívá se do tváře lidí.
6 - 8 měsíců	Dítě střídá objekty fixace, sleduje očima rotující míč, dívá se za předměty, které padají na zem, zkoumá věci.
8 - 10 měsíců	Dítě znovu poznává jednotlivé předměty, důkladně pozoruje věci, než je vědomě uchopí.
10 - 12 měsíců	Dítě umí sebrat korálek dvěma prsty, najde ukrytou věc, pozoruje své ruce, dotýká se vlastního obrazu v zrcadle, dívá se za věcmi, které padají dolů, sleduje očima pohybující se osoby.
1,5 roku	Dítě z dálky poznává osoby, rádo si prohlíží obrázkové knížky, pozoruje se v zrcadle, poznává rodiče a sourozence, upřednostňuje určitou hračku.
2 roky	Dítě vytváří obraz ze dvou věcí, ukazuje části těla na panence, přihlíží při stavění věže, přiřazuje jednu věc ke druhé, správně otáčí obrázek, představuje si objekty, které nevidí. Staví z kostek věž a vlak.
2,5 roku	Dítě roztrídí dva páry obrázků, třídí lžice a vidličky, poznává sousedy a návštěvy, přiřazuje k sobě dva tvary, dvě barvy, dvě velikosti.
3 roky	Dítě rozlišuje jeden kus a mnoho kusů, poznává činnosti na obraze, rozpoznává místa, najde ukryté věci, zná své vlastní oblečení, třídí čajové lžičky od velkých lžic, pojmenuje barvu, zasouvá geometrické tvary do otvorů. Z kostek staví most.
3,5 roku	Dítě se orientuje venku, dosazuje pět tvarů, roztrídí pět párů obrázků, tři délky a základní barvy.
4 roky	Dítě sestavuje puzzle ze dvou částí, řadí opticky detaily do celku a skládá do páru, rozeznává chlapce a dívky, třídí auta, zvířata, jistěji zrakem fixuje, rozliší odlišný obrázek ve skupině stejných. Z kostek staví bránu.
4,5 roku	Dítě napodobuje vztyčení obou palců, rozeznává zmenšení, seřadí pět párů zvířat.

5 let	Dítě přiřadí pět detailů k nákresu postavy, dosadí deset tvarů, chápe souvislosti jedné věci, umí pojmenovat barvy. Z kostek staví schody.
5,5 roku	Dítě nakreslí postavu se všemi detaily, přiřadí hlavy ke čtyřem zvířatům, doplňuje vzory, poznává dvě mince.
6 let	Dítě poznává číselné symboly a dopravní značky, vybarvuje předkreslené obrázky, roztřídí deset velikostí a délek, správně určí počet tří předmětů.
6,5 roku	Dítě napodobuje prsty znak "V", vidí, co chybí na obrázku, rozlišuje stejné od podobného.
7 let	Dítě poznává, co je nelogické, vybere to, co nepatří do stejné kategorie, pozná hodiny.

Sluchové vnímání

Jde o schopnost orientovat se ve světě pomocí sluchu, vnímat ho.

Věk	Schopnosti, dovednosti, návyky
6 měsíců	Dítě poslouchá při rozhovorech, otáčí hlavu po směru zvuku, naslouchá hudbě, při tichém zvuku se ztiší.
12 měsíců	Dítě rozumí významu slov, otáčí hlavu přímo ke zvuku, řídí se jednoduchými výzvami, reaguje na kárání, poslouchá kroky.
1,5 roku	Dítě rychle lokalizuje zvuky, rozumí jednoduchým větám, reaguje na své jméno, dívá se na jmenovanou osobu, chápe, že předměty mají určité názvy.
2 roky	Dítě lokalizuje zvuky v jiné místnosti, ukáže čtyři jmenované věci, rozumí otázce "Chceš?", poslouchá jednoduché příkazy - např. "Otevři pusu".
2 - 3 roky	Dítě rozumí krátkým příběhům, rýmům a písničkám, dokáže zopakovat dva řádky básničky z paměti, uposlechne dva příkazy v jedné větě, uposlechne příkazu: "Dej mi jedno, případně několik...".
3 - 4 roky	Dítě napjatě poslouchá příběhy, upozorní na samohlásku "a", chápe významy slov <i>unavený, hladový, ráno, večer</i> apod., ukazuje na všechno, co létá.
4 - 5 let	Dítě chápe, když se apeluje na jeho rozum, chápe významy <i>tenký, tlustý, rovný, křivý, více, nejvíce, šikmý, rovný</i> atd., upozorní na něco nelogického.
5 - 6 let	Dítě neprodleně plní ústní příkazy, umí vyřídit tři jednoduché úkoly, které přímo souvisejí, chápe významy <i>rychlý/pomalý, krásný/ošklivý, včera/zítřka...</i>
6 - 7 let	Dítě zná roční období, zná pojmy vpravo a vlevo, upozorní na to, co nepatří do kategorie.

Vývoj řeči

Přiměřeně rozvinutá řeč je předpokladem pro zvládnutí požadavků školy. V expresivní řeči sledujeme artikulaci, slovní zásobu, správnou gramatiku, mluvní pohotovost, tempo a plynulost řeči. V řeči je více než v kterékoli jiné oblasti patrná výrazná variabilita vývoje mezi jednotlivci. Je třeba si uvědomit, že některé děti začínají mluvit velice brzy, jiné naopak později, ovšem v průběhu jejich dalšího vývoje se úroveň řeči jednotlivců zpravidla vyrovná.

Věk	Schopnosti, dovednosti, návyky
Do 12 měsíců	Ve třech měsících dítě vydává jednotlivé hlásky, zpravidla dlouhé samohláskové zvuky, projevuje mimiku, nahlas se směje, má proměnlivou sílu hlasu, opakuje vlastní zvuky, od 6 měsíců žvatlá se střídavou intenzitou - vyslovuje jednotlivé slabiky či slabiky reduplikované, s vytrvalostí a výškou tónu, zkouší hlasitě a dlouhé řetězce hlásek, opakuje jednotlivé hlásky. Kolem 9. měsíce začíná rozumět jednotlivým výzvám (<i>udělej pápá...</i>), mnohé děti se v tomto období pokouší o první slůvko (jedná se většinou o jednoduchý slabičný tvar spojený s určitým významem, často ale významově typickým pouze pro ono konkrétní dítě). Mezi 10. a 11. měsícem začíná dítě pronášet krátké "větíčky" bez jakéhokoli významu, ovšem s jednoznačnou formou sdělení, pronáší otázky a rozkazy svým rytmem a melodií řeči.
1 - 2 roky	V prvním roce dítě rozumí většímu počtu slov, ale vlastní mluvení příliš nepokročilo. Dítě se vyjadřuje jednoslovně, žvatlá v kadenci rytmu své matky, průměrné roční dítě vyslovuje asi 6 jednoduchých slov (často napodobování zvuků, hlasů zvířat, významu slov rozumí většinou jen rodiče). V 18 měsících užívá asi 20 - 30 slov, ve 2 letech 200 - 300 slov, tvoří dvouslovné věty. Dítě chápe, že každá věc má svůj název, je nutné reagovat na jeho opakované otázky "Co je to?". Mluví o sobě ve třetí osobě. Ve 21 - 24 měsících na pokyn ukazuje části těla.

2 - 3 roky	Dítě kombinuje 2 - 3 slova, verbalizuje děje, ukončuje žvatlání, resp. svůj dětský žargon. V polovině druhého roku již některé děti ovládají jednoduché říkanky. Od počátku třetího roku začíná dítě hovořit v první osobě ("já"). Ve třech letech většinou zná své jméno, na dotaz umí uvést své pohlaví. Označí hlavní barvy. Užívá asi 700 - 900 slov. Ve 30 - 36 měsících rozumí 2 - 3 předložkám (<i>dej kostku na, pod, za talířek...</i>), chápe pojmy <i>velký - malý, nahoru - dolů, hlasitě - tiše</i> .
3 - 4 roky	Ve třech letech bývá výslovnost nedokonalá, během čtvrtého roku se zdokonaluje. Dítě vede dlouhé monology, začíná užívat podřadná souvětí. Vzrůstá počet říkanek, které ovládá. Vydří naslouchat krátkým povídkám i ve skupince dětských posluchačů. Mnohé děti dovedou zazpívat písničku.
4 - 5 let	Začíná se zcela vytrácet dětská patlavost. Dítě tvoří dlouhé věty, neustále klade otázky. Kolem pěti let podá jednoduchou definici známých věcí, většinou prostřednictvím charakteristiky materiálu, tvaru, účelu.
5 - 6 let	Dítě se ptá na význam slov, mluví zřetelně a správně. Začíná užívat řeči k regulaci svého chování.
6 - 7 let	Dítě vypráví, co si samo vymyslelo, definuje dva rozdíly, používá výmluvy.

Článek je v těchto kolekcích:

- [Grafomotorika](#)
- [SMYSLOVÉ VNÍMÁNÍ](#)

Citace a použitá literatura:

- [1] - LANGMEIER, J.; KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha : Grada, 2006.
 [2] - VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. Praha : UK, 2000.

Anotované odkazy:

Příspěvek nemá přiřazen žádné anotované odkazy.

Přiřazené DUM:

Příspěvek nemá přiřazen žádné DUM.

Přiřazené aktivity:

Příspěvek nemá přiřazen žádné aktivity.